

Nieuwsbrief 42

18 november 2023

Monumentenbeheerders van elders op bezoek in Leiden

Diogenes heeft het vijftigjarig bestaan in 2023 gevierd met vier heel verschillende activiteiten. De eerste drie waren vooral gericht op belangstellenden uit Leiden en omgeving:

- Van 14 januari tot en met 4 maart was er een veel bekeken tentoonstelling over de geschiedenis en het werk van Diogenes in de Centrale Bibliotheek aan de Nieuwstraat.
- Op 12 mei werd het boekje *Stichting Diogenes Leiden - verleden, heden, toekomst* gepresenteerd (dat zo lang de voorraad strekt tijdens openingstijden gratis beschikbaar is bij de balie van Erfgoed Leiden en Omstreken aan de Boisotkade).
- Tijdens de Open Monumentendagen op 9 en 10 september konden belangstellenden de nieuwste aanwinst van Diogenes, het pand Hogewoerd 132, van binnen bekijken en werd er verteld over het restauratieplan.

De vierde activiteit was gericht op de collega-organisaties uit andere steden. Diogenes is lid van de [Samenwerkingsorganisatie Monumenteneigenaren \(SOM\)](#), de voortzetting van de Landelijke Federatie Het Behouden Huis. Bij de SOM zijn bijna dertig non-profit stadsherstelorganisaties aangesloten, verspreid over het hele land. Het doel van de SOM is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de leden. In het kader van het jubileum nodigde Diogenes de SOM uit om de jaarvergadering op 10 november in Leiden te houden. De vergadering vond plaats in de koffiebar [Grutsk](#) op het terrein van de Meelfabriek.

Het project Meelfabriek

Na de vergadering gaf Ed Zwart, technisch directeur van Van der Wiel Bouw, de deelnemers een toelichting op het project [Meelfabriek](#). De fabriek werd in 1988 gesloten en heeft daarna lange tijd leeggestaan. Plannen om het complex te slopen werden na veel discussie afgewezen. Nadat de ontwikkelaar Ab van der Wiel het complex had gekocht werden in 2000 een aantal gebouwen aangewezen als Rijksmonument.

Op de maquette hebben de gebouwen die nu klaar zijn een geelbruine kleur. Een deel daarvan is nieuw gebouwd, De panden waar nog gewerkt wordt zijn wit.

Het witte gebouw vooraan is het Meelpakhuis, dat ten opzichte van de oude toestand met drie verdiepingen is verhoogd. Het krijgt voor het grootste deel een woonfunctie. Daarachter staat het Silogebouw, dat als hotel zal worden ingericht. Nog verder naar achteren staan de Silotoren, die nieuw gebouwd is, en de Schoonmakerij en het Ketelhuis die gerestaureerd worden. Ze krijgen verschillende functies.

De volledige afronding zal nog enkele jaren duren.

Na zijn inleiding liet Ed Zwart de deelnemers een aantal gebouwen op het terrein zien.

Op de foto linksboven staat op de voorgrond het Poortgebouw, links een deel van het Silogebouw en rechts achteraan het Meelpakhuis.

De foto rechtsboven geeft een blik vanaf de vijfde verdieping van het Meelpakhuis op onder andere het Directiekantoor en de nieuw gebouwde Singeltoren. Op de foto rechts: bezichtiging van het Silogebouw. De betonnen silo's waarin vroeger het meel werd opgeslagen zullen zo veel mogelijk bewaard blijven en leidend zijn bij de indeling van het hotel.

Panden van Diogenes

Na de Meelfabriek bekeken de deelnemers twee panden van Diogenes: Hogewoerd 61, een van de gerestaureerde woningen in de voormalige wijnkoperij, en Hogewoerd 132, waarvan de restauratie binnenkort zal beginnen.

Afscheid van Hans van Dam als bestuurslid

In een bijeenkomst op 9 november heeft Hans van Dam afscheid genomen als bestuurslid van Diogenes. Hans is in januari 2018 lid geworden van het bestuur en is dus bijna zes jaar bestuurslid geweest. Voor die tijd was hij al drie jaar betrokken bij de stichting, onder andere als lid van de toenmalige Hogewoerdcommissie.

Zowel voor als tijdens zijn bestuurslidmaatschap heeft Hans een groot aantal foto's gemaakt. Alleen al van de restauratie van Hogewoerd 59-63 zijn bijna 5000 door Hans gemaakte foto's in het archief van Diogenes opgenomen. In maart 2016 overhandigde hij een fotodocumentatie van de verbouwing van de voormalige wijnkoperij aan de directeur van Erfgoed Leiden en Omstreken. Ook in andere opzichten maakte Hans van Dam zich zeer verdienstelijk voor Diogenes. Zo wandelde hij regelmatig door de stad op zoek naar mogelijke toekomstige projecten en knoopte hij veel contacten aan met eigenaren en bewoners van beschermenswaardige panden. In verband met familieomstandigheden heeft Hans ervoor gekozen zijn taak als bestuurslid neer te leggen. Hij heeft toegezegd actief te blijven als fotograaf voor de stichting.

Duiken in de Nieuwe Rijn in opdracht van Diogenes

Op 13 oktober liet Diogenes onderzoek doen naar het metselwerk van de panden Watersteeg 1 en 3 op en onder de waterlijn van de Nieuwe Rijn. Het onderzoek werd uitgevoerd door het aannemersbedrijf H. van Steenwijk uit Amsterdam samen met het duik- en reparatiebedrijf Harm Bonsink uit Zwartsluis.

Het hoge huis met de roze gevel is Watersteeg 3, het lagere huis rechts ervan is Watersteeg 1. Het zijn oorspronkelijk de achterhuizen van Hogewoerd 30 en 32. Sinds 1975 zijn het zelfstandige woningen.

Bij een inspectie enkele maanden eerder was geconstateerd dat de muren onder de balkons van de twee huizen er slecht uitzagen. Op de foto rechtsboven is een gat in de muur boven de waterlijn zichtbaar. Diogenes wilde graag weten hoe de situatie onder water was.

Tijdens het onderzoek maakte de duiker een film met een camera op zijn helm. De foto's rechtsonder zijn beelden uit die film, boven en onder water.

De conclusie van het onderzoek was dat het metselwerk bij Watersteeg 1 in slechte staat is. Het gat op de waterlijn bleek groter dan verwacht werd, er waren nog twee andere gaten en sommige stenen lagen los. Bij Watersteeg 3 is de ondermuur in een beduidend betere staat.

Naar aanleiding van de bevindingen wordt nu een plan gemaakt voor het herstel van het slechte deel van het metselwerk. Onder de waterspiegel is dat natuurlijk een bijzondere klus.

De stabiliteit van de achtergevels van Watersteeg 1 en 3 is overigens niet in gevaar. Sinds de restauratie in 1975 staan de gevels op een gewapend betonnen funderingsbalk.

Meer foto's die gemaakt zijn bij het onderzoek staan op de pagina [Onderzoek onder water bij Watersteeg 1 en 3](#) op de website van Diogenes.

Na zeventig jaar terug in de Latijnse School

Laurens Beijen

Half oktober stuurde de 77-jarige Ben Fijman uit Den Haag een mail aan Diogenes. Hij schreef dat hij in 1953 op 7-jarige leeftijd een paar keer logeerde bij zijn oom en tante die in Leiden in de Latijnse School woonden. Zijn oom, David Oudshoorn, was de conciërge van het schoolgebouw. Oudshoorn en zijn vrouw woonden op de eerste verdieping aan de voorkant, met ramen aan de Lokhorstraat.

Plezierige herinneringen

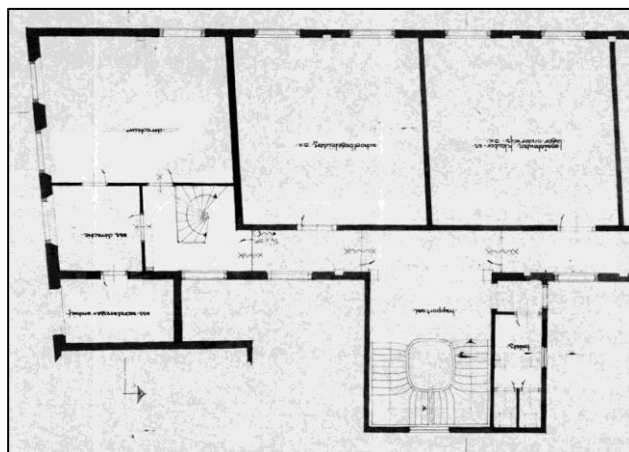
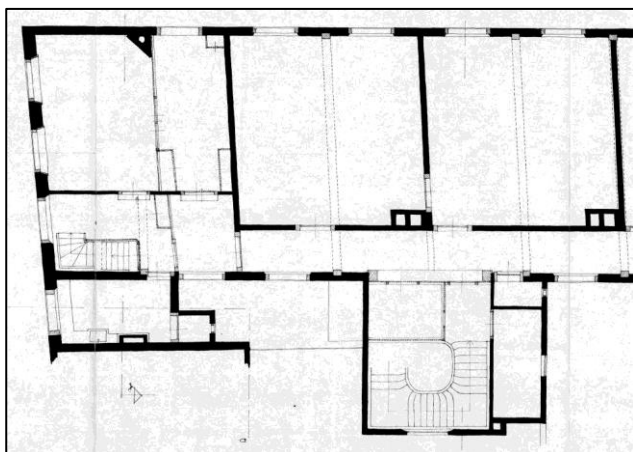
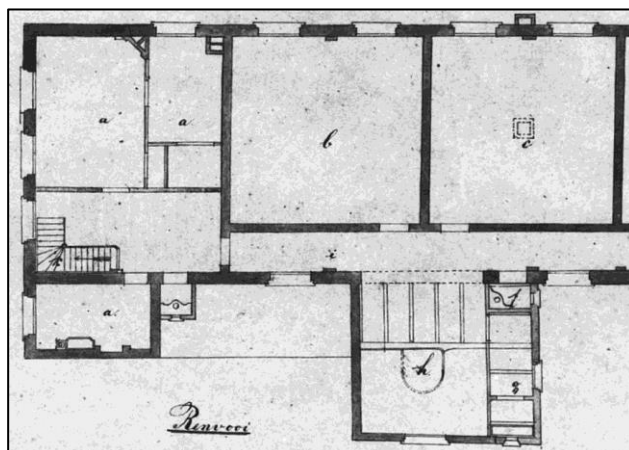
Ben Fijman herinnerde zich dat hij als kleine jongen voor het raam zat te kijken naar de overkant van de straat, waar een schoenmaker woonde met zijn gezin. In zijn mail beschreef hij de toegang naar de conciërgewoning en de indeling ervan. Vanaf de trap kwam je in een kleine hal met aan de ene kant een keuken en een toilet en aan de andere kant de huiskamer met daarachter de slaapkamer. Fijman schreef dat hij er veel plezierige herinneringen aan had en dat hij benieuwd was of het beeld dat hij nog voor ogen had inderdaad juist was.

Een verrassing en een verklaring

We informeerden Els Das over de mail. Zij is directeur van IntelliMagic, het IT-bedrijf dat sinds 2010 de Latijnse School huurt van Diogenes. De kamer waar Els en haar collega Gilbert Houtekamer al dertien jaar werken ligt op de eerste verdieping aan de voorkant. Het was voor haar een grote verrassing dat daar ooit een woning is geweest.

Uit onderzoek in het digitale archief van Erfgoed Leiden en Omstreken bleek dat die woning er lang is geweest. Op een tekening uit de negentiende eeuw staat in de vertrekken op de eerste verdieping aan de Lokhorststraat (links op de tekening) een kleine letter a. Die letter staat volgens de toelichting voor "Woning van den Clavinger". Dat is een kleine schrijffout: het Latijnse woord claviger (zonder n) betekent sleuteldrager, de destijds gebruikelijke aanduiding van de conciërge van het gymnasium.

Nadat het gymnasium in 1883 verhuisd was naar de Doezastraat, kwam het gebouw in gebruik bij het genootschap Mathesis Scientiarum Genitrix, dat technische opleidingen verzorgde. De school werd meestal Mathesis of MSG genoemd. MSG bleef er tot 1966. Daarna bleef de Latijnse School jarenlang leegstaan. In 1953, toen Ben Fijman in Leiden logeerde, zal zijn oom dus in dienst zijn geweest bij MSG.

Hierboven delen van tekeningen die in 1980 gemaakt zijn voor het restauratieplan van de Latijnse School.

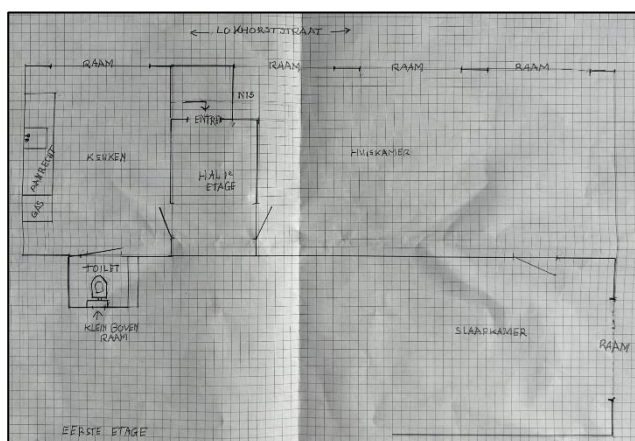
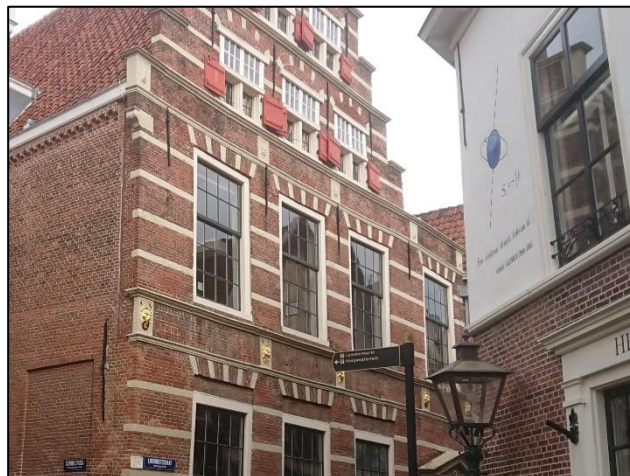
De tekening links laat de toen bestaande toestand van de eerste verdieping zien. Het driehoekje in de kamer linksboven, dat ook op de eerdere tekening te zien is, geeft de plaats van de schoorsteen in de oorspronkelijke woonkamer aan. De tekening ernaast geeft een beeld van de nieuwe situatie. De oude woon- en slaapkamer werden toen samengevoegd. Die nieuwe kamer was bestemd voor de directeur van de Schooladvisiedienst, de eerste gebruiker van de Latijnse School na de restauratie.

Te gast bij IntelliMagic

Na het lezen van het verhaal van Ben Fijman nodigde Els Das hem en zijn vrouw uit om te komen kijken naar de Latijnse School zoals die nu is. De ontmoeting was op 26 oktober. Ze keken samen uit het raam waar Ben in 1953 door naar buiten had gekeken.

Hieronder links het huidige uitzicht op de huizen aan de overkant van de Lokhorststraat en rechts het buitenaanzicht van de ramen op de eerste verdieping van de Latijnse School.

Ben Fijman had voor zijn bezoek aan Leiden een schets op ruitjespapier gemaakt van de indeling van de woning zoals die volgens zijn herinnering in 1953 was.

Op die schets is de voorgevel aan de Lokhorststraat bovenaan getekend, rechts de huiskamer en de slaapkamer, links daarvan de entree en de hal van de eerste verdieping en nog verder naar links de keuken en het toilet.

De schets klopt goed met de situatie zoals die volgens de tekening van de bestaande toestand in 1980 was (waarbij de oriëntatie dus verschilde).

De Latijnse School getekend

De Latijnse School, in 1998 getekend door Jan Belt, een van de lezers van deze nieuwsbrief

Reageren op de nieuwsbrief

Als u wilt reageren op de nieuwsbrief, kunt u een mailtje sturen naar nieuwsbrief@diogenes-leiden.nl. Dat adres kunt u ook gebruiken om u aan te melden of af te melden voor het ontvangen van de nieuwsbrief of om een wijziging van uw mailadres door te geven.